

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK**Dok.nr.: 12,01****SAK NR 13468325 O 825/20-123
OG SAK NR 13468429****ETTERFORSKING AV ANSATTE VED VEST POLITIDISTRIKT FOR DEN 21.
DESEMBER 2020 Å HA SKUTT X I IBSENSGATE 51 I BERGEN**

Det avgis felles påtalevedtak i sakene 13468325 og 13468329. Sak 13468325 omhandler etterforskning mot politibetjent A for overtredelse av straffeloven § 275, jf. § 15 og § 172. Sak 13468429 omhandler etterforskning mot de øvrige mistenkte tjenestepersonene B, C, D og E for overtredelse av straffeloven § 172.

1. Sammendrag og konklusjon

Saken gjelder politiets oppdragsløsning og bruk av skytevåpen hvor politiet opprinnelig skulle bistå helsevesenet med kontroll av X, som man antok hadde behov for psykisk helsehjelp. Da politiet ankom adressen ble det oppdaget at X hadde påsatt brann i trappeoppgangen i hybelhuset. Det luktet brennbar væske, og brannvesenet ble tilkalt. Like etterpå antente X også ild inne i sin egen leilighet i andre etasje. Det var andre beboere inne i bygningen. Polioppdragets karakter endret seg til å få kontroll på X og til å redde liv og helse.

Politiet, som var bevæpnet, hadde tatt oppstilling på trappeavsatsen utenfor Xs leilighet og slått inn døren. Spesialenheten har lagt til grunn at X deretter kom ut av leiligheten og beveget seg raskt mot politiet med en kniv i den ene hånden. Politibetjent A avfyrte på kort avstand tre rettede pistolskudd mot ham. X ble truffet av alle skuddene i overkroppen, og han døde senere av skadene.

Etterforskningen har klarlagt at skuddene mot X ble løsnet i en nødvergesituasjon, og at handlingen ikke gikk lengre enn nødvendig for å avverge angrepet og ikke åpenbart gikk utover det som var forsvarlig. Lempeligere handlingsalternativer forelå ikke ut fra situasjonen der og da. Etterforskningsresultatet taler med styrke mot at A begikk en straffbar handling ved skuddløsningen. Tilsvarende gjelder for politiets helhetlige oppdragsløsning. Straffeløpfølgingen mot de involverte tjenestepersoner er derfor henlagt som intet straffbart forhold anses bevist.

Spesialenheten for politisaker

Sjefen for Spesialenheten
Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

Politiet har rapportert om en markant årlig økning av antall bistandsoppdrag til helsevesenet som gjelder håndtering av personer med psykiske helseproblemer. Enkelte av disse bistandsoppdragene har dessverre fått fatale utfall. Saken er derfor sendt til administrativ vurdering i et mulig læringsperspektiv.

2. Sakens bakgrunn – Varsling til Spesialenheten

Mandag 21. desember 2020 kl. 22.56 ble Spesialenheten for politisaker varslet av Vest politidistrikt om at politiet hadde skutt en mann under et tjenesteoppdrag på hans bopel i Ibsensgate 51 i Bergen. Dette var X. X ble erklært død av lege på Haukeland Universitetssykehus, 22. desember 2020 kl. 00.58.

Meldingen til Spesialenheten gikk først ut på at X var lettere skadet og at han var tatt hånd om av helsepersonell på stedet og kjørt til sykehus. Opplysningen ble kl. 02.00 korrigert til at X var erklært død. Spesialenheten rykket ut og kom frem til åstedet 22. desember kl. 02.25.

Spesialenheten fikk opplyst at det hadde vært en pågående politiaksjon på stedet. X var blitt skutt av politiet da han kom ut av sin egen leilighet i andre etasje og var i ferd med å angripe politiet med en kniv. På åstedet, som allerede var blitt sikret av politiet, fikk Spesialenheten opplyst at det hadde vært branntilløp i trappeoppgangen og at sprinkleranlegget hadde slått seg på. Det lå en kniv i trappen og en tomhylse og et prosjektil på trappereposet. Det var tydelige brenn-/sotmerker på inngangsdøren til Xs naboileilighet. Brannvesenet hadde rykket ut etter melding om brann.

3. Spesialenhetens etterforskning

Tjenestepersonene, som var direkte involvert i hendelsen, har blitt avhørt med status som mistenkt. Disse er:

1. Politibetjent D, patrulje SE21
2. Politibetjent A, patrulje SE21
3. Politibetjent C, patrulje S26
4. Politibetjent E, patrulje S26

D var utpekt som leder av oppdraget. Det var A, som avfyrte skuddene mot avdøde. I tillegg er operasjonsleder B, som ga patruljene bevæpningsordre, avhørt med status som mistenkt. Ingen av de mistenkte har erkjent straffeskyld.

Til sammen fire tjenestepersoner fra Vest politidistrikt har forklart seg som vitner i saken:

1. Operatør F
2. Oppdragsleder G
3. Avtroppende innsatsleder H (U05)
4. Påtroppende innsatsleder I (U05)

Spesialenheten har avhørt mannskaper fra Bergen brannvesen og innsatsleder i ambulansetjenesten:

1. Brigade-/innsatsleder J
2. Brannkonstabel K

3. Innsatsleder ambulanse L

Spesialenheten har dessuten avhørt sivile vitner, blant disse avdødes foreldre:

1. V1
2. V2
3. X1 og X2

Avdøde ble obdusert ved Gades institutt, avdeling for rettsmedisin, Haukeland universitetssykehus. Den rettsmedisinske kommisjonen har vurdert obduksjonsrapporten og godkjent denne.

Kriminalteknisk avdeling ved Vest politidistrikt foretok på Spesialenhetens anmodning innledende kriminaltekniske undersøkelser av åstedet og bevissikring, blant annet beslag av tjenestevåpenet samt ytterligere to tomhylser funnet i kjelleretasjen og en kniv.

Kripos har på Spesialenhetens anmodning foretatt åstedsundersøkelse i Ibsensgate 51 og gjennomført våpenteknisk undersøkelse av pistolen det ble skutt med, samt undersøkt avdødes klær blant annet med sikte på å kunne anslå skuddavstand. Kripos har også undersøkt telefoner og trafikkdata samt andre gjenstander som antas å ha bevisverdi. Kripos har dessuten foretatt en «3D-scanning» i Ibsensgate 51 til bruk som hjelpemiddel for visualisering av åstedet og hendelsesforløpet. Spesialenheten har sikret og gjennomgått lydopptak på avdødes MP3-spiller.

Spesialenheten har med bistand fra Kripos gjennomført en rekonstruksjon av hendelsen. De fire tjenestepersonene som var direkte involvert i hendelsen var til stede og ga supplerende forklaringer, og det ble gjennomført foto- og videoopptak.

Lydlogger fra sambandstjenesten ved Vest politidistrikt, Bergen brannvesen og AMK (Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral) er innhentet og gjennomgått. Det ble tildelt og benyttet egne talegrupper under aksjonen. Føringer i politiooperativt system (PO-logg) er innhentet og gjennomgått.

Spesialenheten har også innhentet dokumentene i korresponderende sak 15325220 hos Vest politidistrikt, inneholdende blant annet utrykningsrapport og egenrapporter i forbindelse med bevissikring m.m. fra åstedet.

Advokat X3 er oppnevnt som bistandsadvokat for avdødes foreldre.

4. Nærmere om hendelsen

4.1. Tidslinje basert på informasjon fra sambandslogg (lydlogg), telefoni, PO-logg og dokumentasjon fra AMK og brannvesen

Gjennomgangen av sambandslydloggen, telefoni og PO-loggen hos Vest politidistrikt, samt dokumentasjon fra AMK og brannvesen, gir følgende hovedpunkter i det kronologiske hendelsesforløpet 21.- 22. desember 2020:

Ca. kl. 21.58 anmodet AMK politiet om bistand til undersøkelse av en beboer i andre etasje til høyre i Ibsensgate 51 i Bergen. Bakgrunnen var at AMK ca. kl. 21.56 hadde mottatt melding fra O om at en beboer, som heter X,

kunne være psykisk syk og hadde kastet gjenstander ut av vinduet mens han ropte og skrek. Politiet kodet oppdraget som «Bistand helsevesen». Operasjonsleder B innvilget bistandsanmodningen.

Ca. kl. 22.06 ble to uniformerte politipatruljer, SE21 og S26 beordret til å kjøre til Ibsensgate 51. Politiet orienterte AMK om mulig bevæpning, og at politiet ønsket å få kontroll på X, som fortsatt skulle være i leiligheten, før ambulansespersonellet gikk inn.

Operasjonssentralen fant ut at X var registrert på den aktuelle adressen og søkte i politiets sentrale systemer, hvor det viste seg at det var journalført flere tidligere hendelser og oppdrag som involverte X.

X var ikke registrert som innehaver av skytevåpen, men fra 2019 fantes det opplysning om at han hadde oppbevart et samuraisverd bak døren.

I henhold til gjeldende nasjonal ordre om midlertidig bevæpning, var innsatspersonellet allerede bevæpnet. Ifølge ordre om midlertidig bevæpning i Vest politidistrikt av 27. november 2020, skal oppdrag der en anser behov for bevæpning likevel fortsatt fremlegges operasjonsleder for bevæpningsordre. På bakgrunn av situasjonsbeskrivelsen, blant annet at X, ifølge melder, fremsto som psykisk syk, og ut fra opplysningene om tidligere voldshistorikk m.m., beordret operasjonsleder at mannskapene skulle bevæpne seg. Operasjonsleder utpekte politibetjent D som leder av oppdraget. Det ble opprettet en egen talegruppe 3 for oppdraget.

Ca. kl. 22.19 ankom første politipatrulje, SE21, Ibsensgate 51. Planen, som underveis var drøftet med innsatsleder (som var opptatt i et annet oppdrag), operasjonsleder og D, gikk ut på at patruljen skulle observere og vente på patrulje S26. Deretter skulle melder kontaktes med sikte på å få kontroll på X, eventuelt ved å ringe ham opp og be ham om å komme ut. Operasjonsleder hadde funnet frem Xs telefonnummer.

Ca. kl. 22.22 ringte melder på ny til operasjonssentralen med opplysning om brannalarm i bygningen og flammer ved en dør. Patrulje SE21 meldte samtidig at beboere i huset hadde sett flammer ved en dør, men uvisst i hvilken etasje. Politipatrulje, S26, som var på vei fra Nesttun, ble da beordret til å kjøre i utrykning til stedet, samtidig som brannvesenet ble alarmert, og rykket ut kl. 22.25. En tredje patrulje, S27, meldte seg og ble også bedt om å kjøre utrykning til adressen.

Det ble opprettet en felles "tale-gruppe" i baps2 (samhandlingskanal mellom nødetatene på nødnett), slik at politipatruljene, operasjonssentralen, AMK, ambulansen og brannvesen kunne kommunisere sammen.

Patrulje SE21 meldte fra om at de var gått inn i første etasje, at det fosset mye vann i trappen og at det var røyk i bygningen. Det ble observert minst én person i én av leilighetene, men ingen åpen ild.

Ca. kl. 22.26 opprettet operasjonssentralen oppdrag om «Brann i bygning».

Ca. kl. 22.27 var patrulje S26 fremme på stedet.

Ca. kl. 22.28 ankom ambulansen.

Ca. kl. 22.29 ankom brannvesenet.

Ca. kl. 22.32 ble det meldt fra innsatsleder helse at beboere var innesperret, og at det luktet bensin i oppgangen. Patrulje SE21 meldte at de så en mann som tente på inne i en av leilighetene og at patruljen ville prøve å ta seg inn. Brannvesenet så åpne flammer i vinduskarm, og begynte slukking.

Ca. kl. 22.33 rykket innsatsleder U05, politioverbetjent I, ut fra Bergen sentrum politistasjon.

Ca. kl. 22.34 meldte patrulje SE21 om at mannen var skutt to eller tre ganger idet han kom ut døren med kniv. Patrulje S27 var samtidig fremme ved adressen.

Ca. kl. 22.35 er det registrert at skadet person var brakt ut av bygningen med skuddskader og at helsehjelp ble iverksatt. Det ble ved en feiltakelse journalført at personen fremsto som lettere skadet, men ifølge lydloggen ble det sagt at han var livstruende skadet.

Ca. kl. 22.37 ankom legebil fra luftambulansen.

Ca. kl. 22.41 ankom innsatsleder U05 og patrulje SE06 stedet. Brannvesenet tok seg inn i leiligheten, og bygningen ble gjennomført for mulige personer.

Ca. kl. 22.44 ble X tatt imot på Akuttmottaket ved HUS.

Ca. kl. 01.52 ble det meldt at X var død. Dødstidspunktet ble av helsevesenet satt til kl. 00.58.

4.2. Informasjon fra avdødes MP3-spiller, mobiltelefon og teledata

I forbindelse med at avdødes klær ble hentet på Haukeland universitetssykehus, ble det også sikret en MP3-spiller som han hadde båret på kroppen. På denne finnes blant annet et sammenhengende lydopptak fra kl. 21.44 og helt frem til etter at skuddene ble avfyrt. Opptaket har blitt transkribert i en egen rapport. Avdødes mobiltelefon ble sikret fra leiligheten. Det er også innhentet teledata fra mobiloperatør, som har gjort det mulig å tidfeste opptakene på MP3-spillere med noen sekunders tidsforskyvning. Ved å sammenstille opptakene med utrykningsetatens lyd- og sambandslogger fremkommer et temmelig sammenhengende bilde av hendelsesforløpet. Følgende utdrag gjengis fra opptaket (I parentes vises telleverket på MP3-spillere):

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

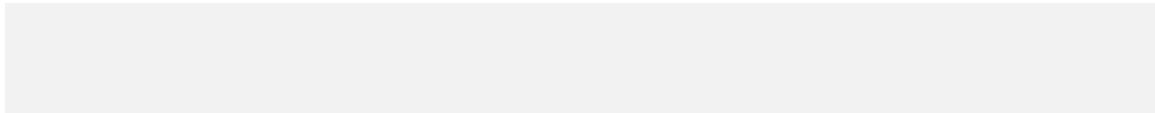
[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Trafikkdata fra Xs mobiltelefon viser dessuten at det i perioden mellom ca. kl. 20.11 og ca. kl. 22.25 blant annet var sms og taleaktivitet opp mot Ms telefonnummer. Det er M som bor i nabo-leiligheten til avdøde.

4.3. Informasjon om Ibsensgate 51

Ibsensgate 51 er en murbygning med tre etasjer over gateplan. Det er felles inngang mot Ibsensgate og felles trappegang til boenhetene. Trappen er av stein/mur og har rekkverk/gelender av jern og tre. Eiendommen eies av Bergen kommune og har fem utleiehybler/leiligheter; én i første etasje og to boenheter både i andre og tredje etasje. Foruten avdøde var det syv beboere folkeregistrert på adressen. Bergen kommune har opplyst at én av leilighetene i tredje etasje og leiligheten i første etasje ikke var utleid. Det er brannslukkeanlegg (sprinkleranlegg) i trappehus i alle etasjer og brannvarslere og brannalarm både i leilighetene og i trappegang. Sprinkleranlegget er vannfylt med trykk i hele rørrettet. Ved varmepåvirkning løser sprinklerhodene ut. Det er kun de sprinklerhodene som blir utsatt for varmepåvirkning som utløses. I nr. 51 er det montert 70 stk. sprinklerhoder, og ifølge huseier var det kun ett sprinklerhode i taket utenfor leilighetene i andre etasje som ble aktivert. Når sprinklerhodet utløses vil vannmengden fra ett sprinklerhode i dette bygget være minst ca. 150 liter/minutt. Til sammenligning vil det ta 1-2 minutter å fylle opp et badekar som rommer 200 liter.

4.4. Forklaringer om hendelsesforløpet i Ibsensgate 51

4.4.1. Generelt

Første politipatrulje, SE21, ankom Ibsensgate 51 ca. kl. 22.19. Patruljen besto av A og D. D var blitt utpekt som leder av oppdraget. Det ble ikke kjørt utrykning til stedet. Begge tjenestepersonene er IP3 godkjent.

Andre politipatrulje S26 ankom Ibsensgate 51 ca. kl. 22.27. Patruljen besto av C og E. De kjørte en uniformert patruljebil, og C var utpekt som leder av patruljen. Patruljen var akkurat kommet på vakt ved politistasjonen på Nesttun da oppdraget ble tildelt. Underveis til stedet fikk patruljen ordre om å kjøre i utrykning. Begge tjenestepersonene er IP4 godkjent.

Første politipatrulje, SE21, hadde så vidt fått tid til å observere inn i trappegangen i Ibsensgate 51 da patrulje S26 kom frem. Deretter gikk de fire mannskapene samlet inn i bygget, og alle var til stede utenfor inngangspartiet til X boenhet da skuddene ble avfyrt ca. fem minutter senere.

4.4.2. Oppsummering av avhørene

4.4.2.1. M bor i leiligheten rett ved siden av X. Hun har forklart at hun kjente til at X slet med psykiske problemer

M hadde 21. desember 2020 også vært plaget av X, som ønsket å komme på besøk inn til henne.

Hun ringte til Securitas for å få hjelp, og i 19-tiden kom en vokter som snakket med X. Vekteren ringte til M og sa at X trengte helsehjelp. M hadde en venninne, N, på besøk. De hadde hørt en lyd på utsiden av døren, og mente at det luktet bensin. Da hun åpnet inngangsdøren på gløtt, rant det væske på gulvet inn i leiligheten. M hadde oppfattet X som truende, og mente han hadde behov for psykiatrisk behandling. Hun ringte til Securitas igjen, og registrerte at det kort tid etter kom brannbiler. Hun så ut gjennom vinduet og fikk panikk da hun så folk som løp.

M hadde kontakt med politiet gjennom vinduet og ga veibeskrivelse til Xs leilighet. Hun hørte kraftig banking på sin inngangsdør. Det var politiet som banket, men M turte først ikke å åpne, men åpnet etter en stund. Det viste seg at politiet trodde de var ved Xs leilighet, som har inngangsdør ved siden av hennes. Hun registrerte at politiet holdt på med noe utenfor, men hun oppholdt seg i sin leilighet med lukket dør etter at hun hadde snakket med politiet. Hun registrerte derfor ikke hva som skjedde, men hun hørte stemmer og bråk, trolig fra slukkeanlegget i bygget. Da hun senere forlot leiligheten, observerte hun at det lå en «sløyekniv» i trappen opp mot tredje etasje.

4.4.2.2. O har forklart at han og lillebroren hadde opphold i en leilighet i tredje etasje i Ibsensgate 51. Det var han som kl. 21.55 ringte til AMK for å varsle om X. X trengte hjelp og kastet gjenstander ut på gangen. Han oppfattet X som psykotisk og ruset. O hadde tidligere samme kveld vært nede og snakket med X og fikk roet ham ned. Ca. kl. 22.20 hørte han brannalarmen og registrerte at det fosset vann fra sprinkleranlegget, og at det var røyk inne i bygningen. Han og broren kom seg ut og ringte til politiet. Han traff den første politipatruljen og informerte om at det brant. Senere kom brannvesen og ambulanse. O har forklart at politiet tok på seg masker og løp inn og ut av bygget flere ganger. Etter ca. ti minutter, ca. kl. 22.35 hørte han to skudd. Han observerte at politiet litt senere kom trekkende med X ut av bygningen. Han observerte samtidig at det brant i vinduet i Xs leilighet.

4.4.2.3. Operatør F, som var på vakt på politiets operasjonssentral, besvarte en innringning fra AMK med anmodning av bistand til et helseoppdrag. Oppdraget ble kodet som «bistand helse». AMK hadde fått melding fra en person i Ibsensgate 51 om en beboer som kastet ting ut av vinduet, ropte, hoiet og skrek. Helsevesenet ønsket å kjøre til adressen for å kontrollere vedkommende, og AMK ønsket at politiet skulle bistå. AMK oppga at man ikke hadde identitet på personen, men at det kunne være en som het X. Oppdraget fremsto ikke som et hasteoppdrag, og F har forklart at han forsto at psykiatriambulansen som skulle benyttes ennå ikke var ledig. Oppdraget fikk hastegrad 3, som er typisk for bistandsoppdrag. Han har forklart at i 2020 hadde politidistriktet over to tusen slike bistandsoppdrag.

[REDACTED] F har forklart at han derfor varslet AMK om at ambulanspersonalet måtte avvente å gå inn til politiet hadde klarert situasjonen. F ble innsatt som oppdragsansvarlig for oppdraget. Han hadde ansvaret for det som foregikk i talegruppe 3 og i baps. Han har forklart at politiet fikk melding fra innringer kl. 22.22 om brann på stedet. Få sekunder senere meldte patruljen at beboere hadde sett flammer ved en dør. F observerte at operasjonsleder drøftet løsningen av oppdraget med innsatsleder, H, på telefon, idet han var ute i et annet væpnet oppdrag. F oppfattet det slik at man skulle følge fast tilnæringspraksis i slike saker; at gjerningspersonen skal komme ut til politiet.

Ifølge F endret oppdraget karakter da det kom informasjon om vann som fosset, evakuering av beboere, røyk, alarmer og mørklegging. F oppfattet at situasjonen på stedet var kaotisk, og det var vansker i kommunikasjonen med patruljen på sambandet. Han har i ettertid skjønt at dette skyldtes støy på stedet og mannskapenes bruk av gassmasker. Han ba også patruljen om å tenke på sin egen sikkerhet. F varslet brannvesenet om at politiet var bevæpnet. Patruljen meldte inn at de så en mann som tente på noe. Innsatsleder helse meldte fra om naboer som hadde kjent sterk bensinlukt og var innesperret.

F kan ikke huske at patruljen ba operasjonsleder om å få bryte opp Xs dør, men han kan ikke utelukke dette. Situasjonen utviklet seg uansett til en alvorlig hastesituasjon, som mannskapene på stedet selv måtte løse.

4.4.2.4. Oppdragsleder G, har forklart seg samsvarende med F om oppdragets initialfase. Han informerte operasjonsleder, og ut fra kjent risikohistorikk om X, foreslo han at det skulle gis bevæpningsordre. Operasjonsleder var enig, og ordren ble gitt til de to patruljene. Han har også forklart seg i det alt vesentlige sammenfallende med F om hvordan det videre hendelsesforløpet på stedet fortonte seg fra operasjonssentralen. G meldte fra til patrulje SE21 om operasjonslers opprinnelige plan for den taktiske tilnærming til oppdraget, og patruljen bekreftet at de var enige om dette.

Sambandskommunikasjonen med patruljen på stedet var tidvis utydelig etter at det var blitt meldt om brann, og det ble vurdert å terminal-avlytte sambandet til tjenestepersonene for å kunne lytte kontinuerlig på sambandsstasjonene til det enkelte mannskapet uten at vedkommende holder inne sendeknappen. Dette ble likevel ikke gjort fordi det gikk svært kort tid til de fikk melding om at en person var blitt skutt. G har forklart at han hadde søkt opp Xs telefonnummer til bruk, dersom det i henhold til den opprinnelige planen skulle bli aktuelt å ringe ham for å få ham til å gå ut til politiet. Ifølge G utviklet imidlertid situasjonen seg så raskt at det ikke ble gjort forsøk på å ringe til X.

4.4.2.5. Operasjonsleder B har i det alt vesentlige forklart seg samsvarende med F og G hva angår den innledende fasen av oppdraget. B leste oppdraget og informasjon som var innhentet om X, og han besluttet å sende to politipatruljer til stedet, en IP3 patrulje og en IP4. [REDACTED]

[REDACTED]. B har opplyst at AMK også hadde risikohistorikk på X, og at dette var årsaken til at politiet ble bedt om å bistå. Etter en totalvurdering besluttet han at patruljene skulle bevæpne seg. Han ga ingen nærmere anvisning på hva slags våpen som kunne benyttes fordi dette er taktiske vurderinger som mannskapene selv må gjøre.

B har forklart at innsatsleder H var opptatt i et annet væpnet oppdrag, og at han derfor utpekte D til å lede oppdraget i Ibsensgate 51. D var eldstemann i patruljen og godkjent IP3.

B har forklart at han ikke opplevde oppdraget som tidskritisk, og at patruljene derfor innledningsvis ikke ble bedt om å kjøre utrykning. Han har forklart at han konfererte med innsatsleder H, og at de var enige om den polititaktiske tilnærmingen til oppdraget. Denne gikk ut på at man skulle forsøke å oppnå kontakt med X, anmode ham om å komme ut til politiet, snakke med ham og få avklart hva som skjedde. Ifølge B var planen ikke å ta seg inn til X, men få ham til å komme ut til politimannskapene. Som ledd i denne planen klarte operasjonssentralen å finne Xs telefonnummer med sikte på å ringe ham opp når politiet var kommet frem.

B har forklart at det kom en nødtelefon til 112 om brann omtrent samtidig som den første patruljen kom frem. Han ba da om at brann- og helsevesenet ble varslet, og det ble opprettet en egen talegruppe i baps. Patruljene fikk også orientering om brannen, og SE21 bekreftet at de hadde mottatt tilsvarende opplysninger av personer på stedet, og at patruljen hadde observert at det fosset vann i trappegangen. Patruljen meldte også om at det var kaotisk på stedet med personer i vinduer som ropte og skrek. SE21 meldte om at de ville ta seg inn i bygningen for å danne seg et bilde av hva som foregikk. B har forklart at verken han eller patruljen på dette tidspunkt visste hvor X befant seg. B har forklart at han ikke ga noen nye operative føringer til D, ettersom det var han som var på stedet og best kunne vurdere den videre taktiske tilnærmingen. Samtidig ba operasjonsleder om at patrulje S27 fra Fyllingsdalen, skulle kjøre utrykning til Ibsensgate 51. Omkring samme tid kom påtroppende innsatsleder, I, på jobb. Hun ble orientert om hendelsen og bedt om å kjøre til stedet.

Ifølge B gikk det deretter kort tid før han fikk opplyst at det var avfyrt skudd, og at X var lettere skadet. Innsatsleder H var akkurat ferdig med det andre oppdraget, og B beordret ham om å kjøre direkte til Ibsensgate 51. Han informerte også påtroppende operasjonsleder.

B har forklart at han ikke bestemte at patruljen skulle slå inn døren til X. Dette ble ikke kommunisert mellom ham og patruljen. Basert på den raske situasjonsutviklingen var det tydelig at taktikken fra passiv tilnærming måtte endres, og at politiet ikke lenger kunne vente på at X skulle komme ut. Han har forklart at beslutningen om å gå inn til X var riktig, og at politiet hadde en handlingsplikt i med tanke på beboernes liv og helse.

4.4.2.6. Brannkonstabel K, var sjåfør på den første brannbilen som rykket ut fra Bergen Hovedbrannstasjon. Etter hvert kom flere brannbiler til Ibsensgate 51, men dette skjedde først etter at skyteepisoden var over. Det var til sammen fem brannmannskaper i Ks bil. Underveis til adressen meldte politiet på sambandet at det var vann og røyk i bygningen, og at det var en væpnet politiaksjon på gang. Da de

kom frem til adressen observerte han at det sto en politibil og en ambulanse utenfor. Brannmannskapene avventet å gå inn bygningen, og hadde innledningsvis heller ingen direkte kontakt med politiet.

Etter at K hadde lagt ut brannslange, observerte han en kvinne gjennom vinduet i leiligheten til høyre i andre etasje. Kvinnen ropte gjennom det åpne vinduet at en person hadde satt fyr på døren, at det var blitt dynket med bensin under døren og at hun var innesperret. Umiddelbart deretter dukket det opp en mann i det venstre vinduet i andre etasje. Vedkommende ropte ut av vinduet. [REDACTED]

[REDACTED]. K observerte at personen la en sammenkrøllet papirklump i vindusposten og tente på. Det flammed kraftig opp, og K tolket det slik at papirklumpen var dynket med tennbar væske. Etter noen sekunder var vindusposten i full fyr, og K spylte vann mot vinduet. Vinduet som hadde stått på gløtt lukket seg av vanntrykket, og K så at det fortsatt brant i gardinene på innsiden av vinduet. De satte derfor opp stige og åpnet vinduet med et brekkjern og fikk slukket ilden. K så ikke noe mer til personen som hadde tent på. Deretter ble stigen flyttet til vinduet til høyre med sikte på å evakuere kvinnen i naboileiligheten. Mens dette pågikk observerte K at det kom en klissvåt polititjenesteperson med en røykdykkermaske løpende ut av bygningen. Omtrent samtidig hørte K tre skudd fra innsiden av bygningen, og etter kort tid kom det ut to polititjenestepersoner bærende på en skadet person.

4.4.2.7. Politibetjentene D og A har begge forklart at oppdraget opprinnelig var et bistandsoppdrag for AMK basert på en melding fra en nabo om Xs atferd, som de oppfattet som et «psykiatrioppdrag». Det ble gitt bevæpningsordre av operasjonsleder på bakgrunn av kjent historikk på X, men de så ingen dramatikk i dette. Innsatsleder U05 var orientert om saken, men var opptatt i et annet oppdrag. Tjenestemennene var informert om at patrulje S26 også var koblet til oppdraget for å bistå, men oppfattet at det på grunn av vaktbytte ville ta noe tid før denne patruljen kunne komme til Ibsensgate 51.

Ifølge tjenestemennenes forklaringer ble det underveis til adressen lagt en foreløpig plan for hvordan de skulle løse oppdraget. Planen gikk i korthet ut på at de skulle skaffe seg oversikt på stedet og innhente informasjon fra naboen, som hadde meldt fra. De skulle lokalisere, observere og isolere stedet. Planen var videre at operasjonssentralen skulle ringe til X for å be ham om å komme ut til politiet utenfor leiligheten. Patruljen skulle deretter stå i beredskap og overlate X til psykiatriambulansen. Tjenestemennene har forklart at man der og da ikke hadde noen indikasjoner for at X hadde utagert mot andre eller hadde gjort forsøk på å skade seg selv. Det var ingenting som tilsa at noen trengte hjelp, og de vurderte at det ikke var noe som hastet ved gjennomføringen av oppdraget. Planen var derfor at de skulle vente på den andre patruljen før de gikk inn i bygningen.

Da patruljen kom frem til adressen observerte de at en person, trolig en kvinne, vinket til dem gjennom et åpent vindu i andre etasje. De parkerte bilen og ble umiddelbart kontaktet av en eller to personer, som opplyste om at det brant og at brannalarmen var utløst.

4.4.2.7.1. D, har forklart at opplysningene om brann var uklare. Det kom etter hvert flere personer ut av bygningen, og hans situasjonsforståelse var da at det brant inne i bygningen. Han ba patrulje S26 om å kjøre i utrykning. Patruljen hadde tatt med seg gassmaske, lett døråpningsutstyr, lettskjold, medic-bag og

brannslukningsapparat ifra bilen. Han har videre forklart at han var i behov av å finne ut mer omkring brannen. Han fikk beskrevet hvor X leilighet var, og i stedet for å vente på den andre patruljen, bestemte de seg for å åpne ytterdøren. Det slo da ut røyk. De hadde tatt på seg gassmasker, og D var skeptisk til å gå inn uten oksygenmaske, men samtidig fryktet han for andres liv og helse dersom det var brann i boligen. Han har beskrevet situasjonen som uoversiktlig, og A gikk litt inn i gangen for å få oversikt mens D ble stående igjen ved inngangsdøren for å få mer informasjon.

Ifølge D kom patrulje S26 samtidig frem til stedet. Mannskapene møttes på utsiden av bygningen, og han vurderte at røyken kanskje ikke var så alvorlig som først antatt. Han bestemte derfor at de alle fire skulle ta seg inn igjen i bygningen for å lokalisere Xs leilighet i andre etasje og ta kontakt med ham der. Da de gikk inn i bygningen ble de møtt av mye vann fordi sprinkleranlegget var blitt utløst. Gangen var mørklagt og det var fortsatt en del røyk. D har forklart at det var vanskelig å kommunisere med de andre mannskapene og på sambandet, og at var svært krevende arbeidsforhold.

D gikk bak de andre mannskapene opp trappen til andre etasje. Han observerte at det hadde brent opp etter døren til leiligheten, som han antok var naboleiligheten til X. Denne brannen var slukket, og det ble noe usikkerhet om dette likevel var døren til X. D holdt likevel i dørhåndtaket til den andre døren for å hindre at noen eventuelt kunne komme brått ut av døren. Han merket da at noen slo eller sparket i døren fra innsiden, og han forsto da at dette var døren inn til Xs boenhet. D ropte at de var bevæpnet politi og han banket på døren. D bestemte seg for å gå ut igjen på gaten for å forsøke å få kontakt med melder for å få bekreftet at de hadde funnet frem til riktig leilighet. D har forklart at han allerede underveis til Ibsensgate 51 hadde tildelt A rollen som sikringsperson, det vil si at han skulle gå først i laget og være den som først ville få kontakt med en eventuell trussel. A og de to andre mannskapene ble derfor stående igjen på trappeavsatsen i andre etasje. På utsiden snakket D med personer gjennom et åpent vindu i byggets andre etasje. Disse avkreftet å ha sparket eller slått fra innsiden av døren, og D var da sikker på at de hadde lokalisert Xs leilighet, og han gikk inn igjen til de andre.

D har forklart at han er «ganske sikker» på at de banket på døren til X og ropte at de var bevæpnet politi. De ønsket å få ham til å komme ut frivillig. Planen om å ringe ham var ikke lenger aktuell på grunn av situasjonen og vanskelighetene med å kommunisere på grunn av støy og masker. D har forklart at han diskuterte situasjonen med A. D tenkte at situasjonen var kommet mer under kontroll. Brannen var slukket og de visste hvor X befant seg. Det var fortsatt usikkerhet knyttet til hva som foregikk inne i boenheten, men han vurderte at det ikke lenger var like tidskritisk å komme seg inn til ham. Han valgte derfor å gå ut igjen alene for å melde fra på samband om at leiligheten var lokalisert.

Da D kom ut av bygningen observerte han at brannvesenet hadde kommet. Han så også en mann i vinduet i leiligheten, som han antok var X. Mannen tente på papir og at det tok fyr i gardinene. Han så store flammer. Mannen forsvant fra vinduet før D fikk tatt kontakt, og han så at brannvesenet spylte vann mot vinduet som stod på gløtt. Vannspruten gjorde at vinduet lukket seg. D har forklart at han da vurderte at situasjonen kunne bli farlig. De hadde ikke kontroll på de øvrige beboerne i huset, og han besluttet at de måtte inn til X for å få kontroll. Han meldte fra til

operasjonssentralen om at de antakelig måtte ta døren og gå inn i leiligheten. Han opplevde at det der og da ikke var tid til å drøfte situasjonen nærmere med operasjonssentralen.

D har forklart at han returnerte til de andre. Han informerte om sine observasjoner, og at han hadde bestemt seg for at de måtte komme seg inn til X. Han anså det som fånyttet å forsøke å bryte opp døren med verktøyet som de hadde medbragt. Han løp derfor ut i bilen og hentet en rambukk. Han har forklart at de ropte «Bevæpnet politi. Kom ut», og banket på døren uten at noe skjedde. Han slo rambukken tre-fire ganger mot låssylinderen før døren gav etter. A sparket døren helt åpen. D la fra seg rambukken. Hans fokus var å komme seg vekk fra døråpningen og trakk seg derfor raskt to-tre trinn opp i trappen på høyre side av døren. Han trakk ikke våpen. D skulle også ha en «gripe-funksjon» i tilfelle det ble behov for det. Ifølge D så han fra sin posisjon ikke alt som deretter skjedde foran døren til leiligheten. Etter tre - fire sekunder hørte han tre skudd i relativt rask rekkefølge. Deretter så han en person som kom fallende fremlengs ut gjennom døråpningen og ble liggende rett på utsiden. Han så ikke hvem som skjøt, og han hadde ikke sett personen i det han kom ut mot døren. Han kan huske at han så at pepperspray var fremme, men ikke hvem som holdt i den. D har forklart at hans fokus var på det som eventuelt ville komme ut av døråpningen. Han er usikker på om det ble ropt nytt varsel om væpnet politi etter at døren var blitt slått inn og frem til skuddene ble avfyrt.

D har forklart at han så at det lå en kniv på gulvet ved siden av X. Han hadde sett at X mistet kniven da han falt. D flyttet kniven noen trinn opp i trappen. Han oppfattet at X var i live og han ble påsatt håndjern. Ifølge D var det behov for å sikre leiligheten med tanke på mulige skadede personer der inne. To av mannskapene gjennomførte boenheten mens D og E bar/slepte X med seg ut på fortauet, hvor han ble overgitt til helsepersonell.

D har forklart at de tre andre tjenestepersonene stod bakenfor ham på trappeavsatsen da han slo inn døren. Han var klar over at A hadde trukket pistolen og siktet mot døren, og at E bar skjoldet. Ifølge D hadde han ikke på forhånd gitt direkte føringer for at noen skulle sikte mot døren med pistol. Han har vist til at polititaktikken er dynamisk, og at situasjonen sammen med den enkelte tjenestepersons observasjoner, vil være avgjørende for hvilken tilnærming som er hensiktsmessig. Han har i ettertid vurdert at det var hensiktsmessig at A sikret ham og skjoldbærer E, slik han gjorde. D har forklart at det var mørkt i trappegangen. A hadde en hodelykt, men det var uansett mørkt og vanskelige lysforhold da skuddene falt. Han mener at det var lys inne i Xs leilighet. D har forklart at han plasserte seg inn mot veggen i trappen med tanke på at han ikke skulle bli sett om en person eventuelt hadde kommet ut av leiligheten. Han kan likevel ikke utelukke at han hadde vært synlig for X.

4.4.2.7.2. Politibetjent A, har forklart at en av personene som de snakket med da de kom frem til adressen opplyste at han hadde sett flammer ved en dør. Han meldte fra om dette til operasjonssentralen. Han har forklart at oppdraget med dette endret karakter. Han og D bestemte seg for å gå inn i bygningen. Det var mørkt og en del røyk inne i gangen, og det flommet vann fra sprinkleranlegget. På grunn av røyk og mørke tok han på seg gassmaske og en hodelykt. Han hadde ørepluggen i øret med lydstyrken på fullt. Han tittet på ny innenfor døren og det kom veldig mye vann. Patrulje S26 var nå kommet frem, og han sa til dem at han ville gå inn for å observere om det brant, og at han ikke hadde plan om å oppsøke noen inne i bygningen.

Han gikk innover gangen mot trappen, og han registrerte da at de tre andre mannskapene hadde fulgt etter ham.

De beveget seg opp trappen til andre etasje. En av dørene i andre etasje til venstre hadde tydelige sot- og brannskader. De gikk videre mot tredje etasje for å undersøke om det brant. Han observerte intet, og han hørte det ble uttalt at døren inn til Xs leilighet var i andre etasje.

Døren inn til Xs leilighet var låst, og D holdt hånden på dørhåndtaket. De hamret på døren og ropte «politi, politi». A kunne høre at det dunket kraftig på innsiden av døren. A har forklart at han der og da fikk en opplevelse av at personen på innsiden kunne være farlig.

Mannskapene tok oppstilling utenfor døren. De sto tett, og A hadde tatt frem pistolen. E holdt et skjold, og hadde også sin pistol fremme. A vurderte at det var hensiktsmessig at det var han som sikret med våpen, og han ba derfor E om å ta frem pepperspray i stedet. Han har forklart at de hadde bryteverktøy fremme, men at de ikke klarte å bruke dette for å åpne døren. D gikk derfor ut i bilen og hentet en rambukk mens de øvrige ble stående igjen. A vurderte at de sto i en utsatt posisjon foran døren, og de trakk seg derfor lenger ned i trappen.

A tok av seg gassmasken og han hadde hylstret våpenet sitt. Da D kom tilbake med rambukken ble de enige om at D først skulle gå ut igjen for eventuelt å få avklart fra utsiden om det virkelig brant inne i leiligheten til X. Om det ikke brant ville de hatt bedre tid på seg. D kom raskt tilbake og opplyste at X hadde satt fyr på noe i vindusåpningen.

A har forklart at han på dette tidspunkt ikke visste at brannvesenet var på stedet. Han fryktet for brann inne i leiligheten, og faren som dette utgjorde også for andre som eventuelt oppholdt seg i bygningen. De hadde allerede hatt kontakt med to kvinner i naboileiligheten. Hans tanke var derfor at de måtte ta seg inn til X, og han antok at de andre tenkte det samme.

Mannskapene stilte seg opp igjen foran døren. D sto fremst med rambukken. E holdt skjoldet, og han tror at C sto rett bak E. De stod på avsatsen utenfor døren. A stod inn mot veggen mellom de to leilighetene. Han stod med pistolen klar.

Ifølge A sprang døren opp etter tre-fire dunk med rambukken. Han gikk helt bort til døren og slo eller sparket for at den skulle åpne seg helt. Både han og andre ropte at de var bevæpnet politi. A trakk seg litt tilbake. Deretter gikk det «lynraskt». A så at det kom en person ut fra venstre mot døråpningen. Han oppfattet det slik at personen var på vei mot D, som sto i trappen opp til høyre. A så at X hadde en spiss gjenstand i høyre hånd, som han oppfattet kunne være en kniv.

A har forklart at han rettet våpenet mot X, siktet og skjøt ett skudd. X fortsatte mot D. A visste ikke om skuddet hadde truffet og skjøt én gang til. X fortsatte, og A skjøt et tredje skudd. X sèg da sammen på gulvet. A har forklart at de tre skuddene ble avfyrt i rask rekkefølge. Han forsto at X var truffet, og han uttrykte også smerte.

Ifølge A siktet han mot overkroppen. Han siktet mot «det store» på skikkelsen han så. Han tenkte at personen måtte stoppes. Han opplevde hendelsen som «lynrask» og har anslått at det gikk rundt fem sekunder fra døren ble åpnet til X viste seg i døråpningen. Da han så kniven var det å skyte det eneste han rakk å gjøre, og det var ikke tid til å skyte varselskudd eller benytte lempeligere midler, som for eksempel batong. A har forklart at dersom Xs intensjon var å stikke D, så ville han ha klart det dersom A ikke hadde skutt umiddelbart, slik som han gjorde. Han har forklart at sikkerhetsavstanden til personer med kniv er 7-10 meter. Han måtte skyte på det stedet som gav størst sannsynlighet for å stoppe X, mot overkroppen. Situasjonen tilsa at det var absolutt nødvendig å skyte.

A har forklart at han var med å klarere leiligheten, og at X ble påsatt håndjern og raskt ble tatt ut av bygningen. Han meldte på sambandet at en person var skutt. Det var først da han kom på utsiden at A ble kjent med at det var brannmannskaper på stedet. A gikk etterpå inn igjen i bygningen.

I Xs leilighet fant han en pappeske i vinduskarmen. Det kom røyk fra esken. Han påtraff også de to kvinnene fra naboleiligheten, og han ba dem inntil videre om å bli værende i leiligheten sin. Han fikk også med seg at en brannmann hadde funnet en kniv i trappen, og at C hadde sagt at den bare måtte bli liggende. A gikk for å se på kniven, og tenkte at det var godt å få bekreftet at det virkelig var en kniv han hadde sett at X holdt i hånden. A har også forklart at han etter hendelsen så at det lå en boks med pepperspray på stedet. Under aksjonen hadde han ikke registrert at pepper ble brukt.

A mener seg sikker på at X forsto at de var politi. Han har vist til at D opplyste at X hadde sett ham i fra vinduet, at de hadde ropt at de var politi, og at det var politibiler med blålys i gaten. Ifølge A hadde han ingen kjennskap til om operasjonssentralen eller andre hadde forsøkt å ringe til X for kontaktetablering, slik som det opprinnelig var tenkt.

A har forklart at han ikke oppfattet at det var noen føringer eller ledelse av aksjonen fra operasjonsleder eller innsatsleder underveis. Slik situasjonen utviklet seg ble det liten anledning for mannskapene til å planlegge oppdragsutførelsen, og de samhandlet med bakgrunn i politiets grunntaktikk og en felles situasjonsforståelse. Det var først da de ble stående og vente på D, at A fikk tid til å reflektere over om det var nødvendig å gå inn til X, og at han derfor ble enig med D om først å undersøke om det virkelig brant inne i leiligheten.

4.4.2.8. Politibetjent C har forklart at hun påbegynte vekten kl. 22.00 på Bergen-Sør politistasjon. Det var E som besvarte meldingen, som i korthet gikk ut på at patruljen skulle kjøre til Ibsensgate 51 for å bistå helsevesenet. Det ble gitt bevæpningsordre ut fra historikken på vedkommende. Underveis fikk de melding om at patrulje SE21 var kommet frem, og de ble deretter bedt om å kjøre utrykning fordi situasjonen på stedet var uoversiktlig. Hun kan huske at det blant annet var snakk om at noe var påtent og at det var utløst en alarm på stedet. C har forklart at det var D som var utpekt til å lede oppdraget. Operasjonssentralen opplyste på sambandet at de skulle forsøke å ringe til X for å få ham til å gå ut av leiligheten. Patruljen møtte mannskapene fra den andre patruljen på utsiden av bygget. Den ene var i snakk med en beboer mens den andre var i ferd med å ta på seg gassmaske. Verken brann eller helse var da på stedet. C har forklart at hun hadde kontakt gjennom vinduet med en kvinne, som befant seg i en leilighet i andre etasje, til høyre for

inngangsdøren. Kvinnen opplyste til C at hun var lei av at naboen hadde tent på, og at det nå hadde skjedd igjen. Hun sa også at det var fullt av vann inne i leiligheten hennes.

Det var ikke mye kommunikasjon mellom de to politipatruljene på stedet. En av mannskapene fra SE21 åpnet inngangsdøren i bygget og i samme øyeblikk oppsto det «kaos» som følge av vann som fosset fra sprinkleranlegget. Det ble svært vanskelig å kommunisere i disse omgivelsene, og tjenestepersonene fra SE21 hadde dessuten på seg gassmasker. Ifølge C var det mørkt, røyk og røyklukt i trappegangen, men ikke så mye at hun vurderte røyken som farlig. Verken hun eller E hadde på seg masker. C har forklart at hun i ettertid har forstått det slik at A i utgangspunktet hadde åpnet døren til trappegangen for å observere for å danne seg et inntrykk av forholdene på innsiden, og at han ikke hadde tenkt å gå inn. De tre andre hadde imidlertid bare fulgt etter. De beveget seg samlet mot andre etasje, hvor de visste at Xs leilighet befant seg. De banket først på døren til venstre, men fikk ikke respons. C hørte at noen banket/dunket hardt på innsiden av døren til høyre, som viste seg å være døren til Xs leilighet.

Ifølge C tok alle fire tjenestepersonene oppstilling utenfor døren til X. De holdt på dørhåndtaket mens de banket på døren, og bankingen, som hun hadde hørt fra innsiden, opphørte. Hun kan ikke huske at de ropte at det var politiet, men hun antar det. C har forklart at de måtte stå tett sammen for å kommunisere med hverandre, men at dette var svært vanskelig på grunn av all støyen og gassmaskene.

Hun hørte at noen snakket på sambandet, men lyden ble usammenhengende på grunn av bråket. C har forklart at SE21 hadde med seg et skjold og døråpningsutstyr. Hun observerte at D sprang ut av bygningen, men hun visste ikke da hva han skulle. De trakk seg litt nedover i trappen, og D kom deretter raskt tilbake med en rambukk.

C har forklart at D da fortalte de andre at han hadde sett gjennom et vindu i andre etasje at X hadde satt fyr på gardinene, og at de derfor måtte ta seg inn i leiligheten. Han informerte også om at brannvesenet hadde ankommet. Ifølge C var det ganske trangt for alle fire å stå på trappeavsatsen utenfor døren. D gikk frem og slo i døren med rambukken. Døren åpnet seg nesten, og A sparket deretter inn døren. E stod plassert foran C, og han holdt skjoldet. A stod på venstre side av E. D hadde beveget seg noen trinn opp i trappen på høyre side etter at han hadde slått inn døren.

Ifølge C hadde hun på grunn av sin plassering begrenset innsyn mot Xs dør. Hun kunne se hodet til X og øvre del av overkroppen hans idet han kom i full fart imot dem. Hun har forklart at det var mye roping og skriking, men hun kan ikke erindre hvem som sa hva. Alt skjedde svært fort, og plutselig hørte hun skuddene. C hadde blikket sitt festet mot X. Hun så ikke at det ble avfyrt skudd. Hun har beskrevet at det hele var over på ett til tre sekunder. C har forklart at X var kommet helt ut i trappegangen, og at han sèg sammen rett foran henne. Det var hun som meldte fra på sambandet at han var blitt skutt.

C har forklart at hun var kjent med at E hadde stått klar med pepperspray da døren ble åpnet. Hun registrerte ikke at pepper ble brukt, men hun fant senere en tom peppersprayboks på gulvet. Hun visste også at A stod klar med skytevåpenet.

C har forklart at hun og A deretter tok seg inn i leiligheten for å se etter om det var andre personer. Hun observerte at det hadde brent på innsiden av et vindu, og at det luktet røyk. Hun så en flaske, som hun tenkte kunne inneholde tennbar væske.

De to andre tjenestepersonene tok seg av X mens hun og A var inne i leiligheten. C har forklart at hun ikke så noen kniv før etterpå. Den lå da i tredje eller fjerde trappetrinn til høyre for Xs inngangsdør. Hun har også forklart at politiet etterpå etablerte kontakt med to kvinner som hadde oppholdt seg i leiligheten ved siden av X.

C har forklart at situasjonen var svært truende og farlig, og at bruken av makt var nødvendig og forholdsmessig for å avverge angrepet fra X. Hun så ingen handlingsalternativer. Hun har forklart at hun umiddelbart etter hendelsen hørte A uttale at han hadde fryktet at X skulle skade D.

4.4.2.9. Politibetjent E, har i det alt vesentlige forklart seg sammenfallende med C om oppdragets innledende fase frem til patruljens ankomst til Ibsensgate 51. Han har forklart at operasjons- og innsatsledernes taktiske tilnærming for oppdraget på forhånd var at man ønsket å få den antatte gjerningspersonen ut til politiet, og at det ikke var meningen at politiet skulle ta seg inn i leiligheten.

Han har forklart at C ved ankomst Ibsensgate 51 umiddelbart hadde kontakt med en kvinne gjennom et av vinduene i bygget. E oppfattet at damen sa at det brant, og at hun sa noe om bensin. De to mannskapene fra SE21 stod utenfor inngangsdøren til huset, og hadde blant annet med seg gassmasker. Verken C eller E hadde masker tilgjengelig. Mannskapene hadde en kort prat på utsiden før de tok seg samlet inn i bygningen. E kan ikke huske hva som ble avtalt, men han forsto det slik at de måtte ta seg inn for å redde liv da det muligens brant inne i bygget.

Ifølge E sprutet det vann fra sprinkleranlegget og det fosset vann ned trappen. Det var røyk, mørkt og luktet brent. De hadde bare lyset fra hodelyktene til mannskapene på SE21. Det var et øredøvende bråk fra vannet, og det opplevdes som å stå midt inne i en foss. E har forklart at det var nesten umulig å kommunisere med de andre. Det var umulig å høre noe på sambandet. Alle ble raskt våte og kalde. E har forklart at de hørte bankelyder på innsiden av Xs dør. Han ropte «politi» høyt flere ganger, og han registrerte at D tok tak i dørhåndtaket. De registrerte samtidig at det var brennmerker på døren inn til naboileiligheten. E vurderte at beboerne i huset var i stor fare, og at det var tidskritisk at de fikk kontroll på X før brannmannskapene kunne slukke. De forsøkte først å bryte opp døren, som var låst. Dette lyktes ikke, og de trakk seg litt tilbake ned i trappen. Det var fortsatt vanskelig å kommunisere selv om D og A tok av seg maskene. D løp ut for å hente en rambukk. A ba E om å stå klar med pepperspray og skjold. Da D kom tilbake informerte han de andre om at han hadde sett gjennom et vindu at X hadde satt fyr på vinduskarmen inne i leiligheten.

E har forklart at de stilte seg opp foran døren. E stod i front med skjoldet, men han ga plass til at D kunne komme frem med rambukken. A stod plassert på Es venstre side litt bak og siktet med våpenet mot døren, mens C stod rett bak E. De stod svært tett. D slo flere ganger med rambukken før døren ga etter. Døren ble hengende litt og A sparket den helt opp og trakk seg deretter tilbake. D beveget seg til høyre litt opp i trappen og sto svært utsatt til. D hadde funksjon som «griper» og E skulle sikre ham. E mener at han ropte «politi».

Ifølge E kom X meget raskt til syne i døråpningen. Han oppfattet det som han kom ut fra venstre side i entreen, og han beveget seg raskt mot menneskene. E så at X hadde en kniv i hånden, men han husker ikke i hvilken hånd. Kniven ble holdt hevet, som i angrepsposisjon, og han oppfattet det som om han ville angripe, og at de alle var i livsfare på grunn av den korte avstanden. Han oppfattet der og da at knivbladet var ca. 10 cm. langt og så ut som en kjøkkenkniv. Menneskene sto rett på utsiden av døren, og E har forklart at de ikke hadde retrettmulighet. Han sprayet pepperspray mot X idet han så kniven. Omtrent samtidig avfyrte A det første skuddet. Han hørte smellet på sin venstre side. Ifølge E hadde verken pepperspray eller skuddet noen synlig effekt på X, som fortsatt kom imot dem. X var fortsatt inne i entreen. E sprayet på nytt mot ansiktet til X, og A avfyrte det andre skuddet. X var fortsatt oppreist, og E fortsatte å spraye. A avfyrte det tredje skuddet, og X gikk da raskt i gulvet på utsiden av inngangspartiet. E satte håndjern bak på ryggen på X, og han observerte da kniven, som lå i trappen opp til tredje etasje. D sikret kniven. X blødde og klaget over smerter i magen. D hjalp ham med rask evakuering av X, som ble overlevert til helsepersonellet på utsiden.

E har også forklart at det verken var tid eller anledning til å varsle om at rettet skudd ville bli avfyrt, og at A skjøt i nødverge. I ettertid har han også tenkt at vannmassene gjorde at det neppe var noen effekt av peppersprøyen, og at det heller ikke var realistisk å benytte andre lempeligere midler, for eksempel batong. Han mener seg sikker på at X hadde oppfattet at politiet var på stedet. Patruljebilen stod parkert godt synlig i gaten med blålysene tent, og de hadde banket på døren og ropte politi.

4.4.2.10. L var innsatsleder helse ved sentrum ambulansestasjon og var fra AMK tildelt oppdraget med å kontrollere X på bakgrunn av bekymringsmeldingen om at han var psykotisk. Planen for oppdraget var opprinnelig at politiet først skulle bistå med å få kontroll på X. Hun rykket likevel ut til adressen med ambulansen da hun fikk melding om at det var observert røyk i bygningen. L oppholdt på utsiden av Ibsensgate 51. Hun hadde kontakt med en kvinne gjennom vinduet i andre etasje, som fortalte at det var brukt bensin til å starte brann. Kort tid etterpå observerte hun også at det slo opp flammer i et vindu i Xs leilighet. Hun hørte ikke at skuddene ble avfyrt, men overhørte en melding om dette på sambandet. Hun tilkalte AMK for lege og ba om at sykehuset måtte varsles for mottak av skuddskade.

Like etterpå kom politiet ut med X. Det ble satt i gang førstehjelp og klargjøring av oksygenutstyr og oppkobling av hjertestarter. Det viste seg at X pustet selv og hadde litt sirkulasjon, men han var uten merkbar puls i handledet. Hun observerte at han hadde skuddsår og at han blødde mye. Lege kom raskt, og X ble kjørt til sykehuset i ambulanse. Ifølge L var det lite eller ingenting de kunne gjort for pasienten på stedet. Hun vurderte at han var i akutt behov for kirurgisk operasjon for å unngå forblødning.

4.4.2.11. Påtroppende innsatsleder I var klar for å begynne nattevakt kl. 22.30. Hun fikk omgående ordre av operasjonsleder om å kjøre til Ibsensgate 51 og var på plass etter få minutter. Hun hørte på sambandet underveis at en person var blitt skutt. Noe senere kom også avtroppende innsatsleder H til stedet og de samarbeidet om oppgavene. I sørget for at de fire involverte tjenestepersonene ble brakt inn til politistasjonen og fikk nødvendig

oppfølging fra sine nærmeste ledere. I gjennomførte også en såkalt «defuse» (Emosjonell utlufting etter traumatisk opplevelse) med mannskapene uten at detaljer fra hendelsen ble diskutert.

4.4.2.12. Avtroppende innsatsleder H jobbet kveldsvakt, men var opptatt i en annen planlagt og bevæpnet aksjon. Han hadde imidlertid blitt informert av operasjonsleder om planen for gjennomføring av det opprinnelige bistandsoppdraget i Ibsensgate 51. Kl. 22.36 fikk han melding fra operasjonssentralen om at det brant i bygget i Ibsensgate 51. Han var da i ferd med å avslutte det andre oppdraget og kjørte utrykning til Ibsensgate. Han kom frem ca. ti minutter senere, og påtroppende innsatsleder var allerede på plass. De involverte mannskapene ble kjørt inn til politistasjonen med formaning om ikke å snakke sammen om hendelsen. H ble igjen på åstedet. Han kjente lukt av brennbar væske inne i bygget. Han observerte også kniven som lå i trappen opp til tredje etasje.

4.5. Øvrige forklaringer

4.5.1. V1, som er prest, [REDACTED]

[REDACTED], hvor han ble kjent med X.

[REDACTED]. V1 er kritisk til at politiet skjøt X, og han har tatt til orde for at politiet heller burde tatt seg tid til å snakke med ham.

4.5.2. V2, som er Xs onkel, har forklart at de hadde god kontakt. Den siste telefonsamtalen dem imellom var 19. desember 2020, men de utvekslet også sms. Siste melding kom fra X 21. desember 2020 kl. 21.38. [REDACTED]

Verken V2 eller andre i familien har noen gang opplevd X som farlig. V2 har kritisert at X ble utskrevet fra sykehuset før han var klar, og han kan vanskelig forstå hvorfor politiet fant det nødvendig å rette dødelige skudd mot ham i stedet for å skyte ham for eksempel i beinet. Han undrer seg også over at det ikke ble skutt varselskudd.

4.5.3. X1 og X2 er avdødes foreldre. De har forklart seg om avdødes oppvekst og livssituasjon frem til hendelsen. [REDACTED]

Godkjenning

X1 har ut fra et fotografi bekreftet at den beslaglagte kniven hadde hun kjøpt på IKEA for avdøde. Begge foreldre er kritiske til politiets oppdragsløsning og mener at det gikk alt for kort tid før det ble løsnet skudd. De har pekt på at man heller burde forsøkt å forhandle og eventuelt å kontakte foreldrene til å hjelpe til med å avklare situasjonen. De har også stilt spørsmål om hvorfor ikke politiet først prioriterte å evakuere de andre beboerne i huset i stedet for å trenge seg inn i avdødes leilighet.

5. Kriminaltekniske undersøkelser m.v.

Det ble tatt beslag i en Heckler & Koch, modell P30L, kaliber 9 mm Parabellum, som er As tjenstepistol. Våpenet fungerte som normalt under prøveskyting. Kripos' undersøkelse har konkludert med at de tre undersøkte patronhylsene, med stor sikkerhet ble avfyrt med As pistol. Kripos har vurdert at det er en klar sannsynlighetsovervekt for at avstanden mellom pistolmunningen og treffpunktet i hullene i hetten på genseren som avdøde var iført, har vært under 0,75 meter. Kripos har konkludert med at det ikke kan foretas konklusjoner om skyteavstand for de øvrige kulehullene i avdødes klær.

Kriminalteknisk undersøkelse av en brent kartong og dørmatten, som ble funnet på reposit utenfor Xs naboleilighet, har konkludert med at det med stor sannsynlighet er påvist white-spirit/tennvæske. Det samme gjelder for klærne som ble sikret fra avdøde. Prøveresultatet av sotpartikler taler sterkt for at det er påvist tennvæskekomponenter. Det ble ikke påvist brennbar væske på engangshansker, som ble påsatt avdøde i forbindelse med obduksjon.

Det ble verken funnet fingeravtrykk eller analyserbare biologiske spor på den beslaglagte kniven. Knivbladets lengde er målt til ca. 14 cm. Det lot seg ikke sikre fingeravtrykk verken på en tennvæskeflaske eller peistenner, som ble sikret fra avdødes leilighet.

Det fremgår av åstedsundersøkelsen fra Kripos at trappeoppgangen var blitt mørklagt som følge av vanninntrengning i det elektriske anlegget.

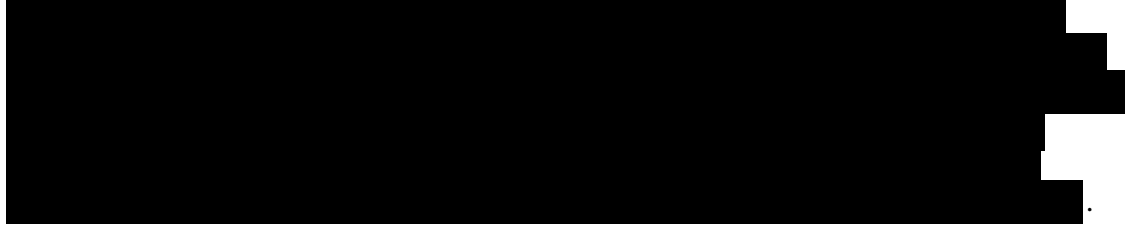
6. Obduksjon og helseopplysninger

To ansatte fra Kripos deltok under obduksjonen av X. Det ble blant annet tatt beslag i et 9 mm prosjektil funnet inne i avdødes overkropp.

Godkjenning

Ifølge obduksjonsrapporten fra Gades Institutt ved Haukeland universitetssykehus ble X truffet av tre skudd. Ett av skuddene hadde inngang i høyre armhule og utgang bak høyre skulder. Skuddet hadde forårsaket store skader i pulsåren og store blødninger. Prosjektilet hadde gått ut av kroppen. Ett skudd hadde inngang på høyre side like under ribbensbuen. Prosjektilet hadde gått gjennom tykkarmen og gjennom ett av ribbena. Utgangssår var på venstre side av buken. Prosjektilet hadde gått ut av kroppen. Ett skudd hadde inngang på høyre side nær ribbensbuen og hadde påført skade på høyre lunge og knusning av leveren. Prosjektilet ble fjernet under operasjon.

Dødsårsaken er forblødning etter skuddsår i høyre armhule, i brystet og i buken.

Ifølge journalutskrift fra AMK/legebil, vurderte legen på stedet at X var kritisk skadd etter skuddskade i thorax (brystkassen). Ettersom åstedet er svært nært sykehuset ble det prioritert rask evakuering og transport. X fikk oksygentilførsel under evakueringen og blodoverføringer idet han ankom akuttmottaket. Han var sirkulatorisk svært ustabil og hadde blødninger.

7. Spesialenhetens vurdering

7.1. Innledning

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Etterforskning iverksettes selv om det ikke er grunnlag for mistanke om en straffbar handling dersom noen blir alvorlig skadet eller dør som følge av politiets tjenesteutøvelse, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Både helsevesen og politi har forpliktelser overfor personer som har behov for helsetjenester eller det er mistanke om et slikt behov. Det følger av helsepersonelloven § 7 (øyeblikkelig hjelp) at helsepersonell straks skal gi den helsehjelp de evner når det må antas at hjelpen er påtrengende nødvendig. Med de begrensninger som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 4-9, skal nødvendig helsehjelp gis selv om pasienten ikke er i stand til å samtykke, og selv om pasienten motsetter seg helsehjelpen. Ved tvil om helsehjelpen er påtrengende nødvendig, skal helsepersonell foreta nødvendige undersøkelser. Det følger av politiloven § 12 (hjelp til syke mv.) at politiet skal hjelpe eller sørge for hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre ansvarlige er til stede og kan ta seg av dem. Det følger av politiloven § 2 nr. 5 at politiet på anmodning skal yte andre offentlige myndigheter vern og bistand under deres tjenesteutøvelse når dette følger av lov eller sedvane.

Helsetjenesten og politiets ansvar og samhandling overfor psykisk syke er nærmere beskrevet i rundskriv IS-5/2012, hvor det blant annet er presisert at det er helsetjenesten som vurderer om bistand fra politiet er nødvendig, men at det er politiet som i utgangspunktet selv avgjør på hvilken måte og med hvilke midler bistandsoppdraget skal gjennomføres, jf. politiinstruksen § 13-5.

Godkjenning/Underskrift mangler

MWI004

side 22 av 31

Spesialenheten legger til grunn at bekymringsmeldingen fra O til AMK, og telefonkontakt mellom legevaktlege og X samt kjennskapet til X, ga helsetjenesten nødvendig grunnlag for å be om politiets bistand.

7.2. Rettslige utgangspunkter for vurderingen

Selve drapshandlingen er vurdert etter straffeloven § 275. En handling som i utgangspunktet rammes av en av straffelovens bestemmelser, kan være lovlig dersom det foreligger en nødvergesituasjon og de øvrige vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 18. Vurdering etter nevnte bestemmelser er aktuelt for politibetjent A.

Vurderingen av mulig straffansvar for de øvrige tjenestepersonene B, C, D og E må ta utgangspunkt i mulig tjenestefeil ved planleggingen og gjennomføringen av oppdragsløsningen på stedet, og ikke drap eller medvirkning til dette. For disse er saken derfor vurdert etter bestemmelsen om grovt uaktsom tjenestefeil, jf. straffeloven § 172.

Straffeloven § 172 setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

«Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning».

Skyldkravet er grov uaktsomhet. Det følger av straffeloven § 23 at «den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom. Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse».

Politi-loven § 6 oppstiller alminnelige regler for hvordan polititjenesten skal utføres. Det fremgår her at tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel og at de midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig, jf. første og andre ledd. Etter politi-loven § 6 fjerde ledd kan politiet bruke makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

7.3. Politioverbetjent B

Som operasjonsleder besluttet B å sende to politipatroljer til stedet, en IP3 patrulje og en IP4. Fordi innsatsleder var opptatt i et annet væpnet oppdrag utpekte han D til å lede oppdraget i Ibsensgate 51. Etter en totalvurdering av oppdragsbeskrivelsen og foreliggende bakgrunnsopplysninger om X, besluttet han at patruljene skulle bevæpne seg.

B vurderte i likhet med de øvrige tjenestepersonene som har forklart seg, at oppdraget ikke var tidskritisk. B hadde konferert med innsatsleder H og D, og det var enighet om den polititaktiske tilnærmingen til oppdraget. Denne gikk ut på at man skulle forsøke å oppnå kontakt med X, anmode ham om å komme ut til politiet, snakke med ham og få avklart hva som skjedde. Spesialenheten legger på bakgrunn av opplysningene til grunn at planen ikke var å ta seg inn til X, men få ham til å komme ut til politimannskapet. Som ledd i denne planen

Godkjenning

hadde operasjonssentralen funnet frem til Xs telefonnummer med sikte på å ringe ham opp når politiet var kommet frem til stedet.

Selv om det ikke forelå konkrete indikasjoner på at det forelå en farlig situasjon, ga opplysningene samlet sett et bilde av at X kunne være uvillig til å samarbeide og at han kunne utgjøre en fare for både seg selv og andre.

Spesialenheten vurderer derfor at det på bakgrunn av informasjonen fra AMK og de registrerte opplysninger fra tidligere oppdrag overfor X, var grunnlag for å gi bevæpning på oppdraget.

Det vises her til våpeninstruksen § 3-2 første ledd bokstav a) hvor det fremgår at bevæpning med skytevåpen kan skje når omstendighetene gir grunn til å tro at tjenestepersonene i tjenesteoppdraget kan komme til å stå overfor en situasjon som er særlig farlig for dem eller andre. Bevæpningen ble besluttet av kompetent person, jf. våpeninstruksen § 3-3 første ledd bokstav a), hvor primærkompetansen til å beslutte bevæpning med skytevåpen er lagt til operasjonsleder.

Etterforskningsresultatet taler etter dette med særlig styrke mot at B opptrådte straffbart i forbindelse med oppdragets iverksettelse, planlegging og avgivelse av bevæpningsordren.

Saken henlegges derfor for ham etter § 172 som intet straffbart forhold anses bevist.

7.4. Politibetjent D

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningsresultatet til grunn at oppdraget endret karakter da den første politipatruljen ankom Ibsensgate 51. Det ble meldt om brann i bygningen og det ble beskrevet røykutvikling og åpne flammer i trappehuset. Varslings- og slukkeanlegget var blitt utløst, og det oppholdt seg et ukjent antall personer i bygget.

Som aksjonsleder på oppdraget var D den som var ansvarlig for planleggingen og oppdragsløsningen på stedet. Ds situasjonsforståelse var da at det brant inne i bygningen, og han fryktet for andres liv og helse. Situasjonen fremsto som tidskritisk og det måtte prioriteres å finne ut mer om brannen.

Spesialenheten legger til grunn at situasjonen inne i bygningen ikke var like alvorlig som først antatt. Sprinkleranlegget hadde slukket brannen, og det var mulig å puste uten oksygenmaske. Forholdene inne i trappehuset var likevel svært krevende å arbeide i. Det var mørkt, røyk og konstant tilførsel av store vannmengder fra sprinkleranlegget. Det var også mye bråk fra sprinkleranlegget, som gjorde det vanskelig å kommunisere. D hadde fått opplyst at X leilighet lå i andre etasje, og etter at man fikk avklart at brannen var slukket, konsentrerte mannskapene seg om å lokalisere og få kontroll på X. Spesialenheten legger til grunn at politiet forgjeves forsøkte å få etablert kontakt med X ved å banke på døren hans og ved å rope.

Spesialenheten legger til grunn at Ds etterfølgende observasjon av at X tente fyr inne i leiligheten ble avgjørende for den videre oppdragsløsning. Hans beslutning om å slå inn døren var basert på denne observasjonen og de forutgående hendelser, og frykten for hvilke alvorlige følger dette kunne få både for X og de andre som oppholdt seg inne i bygningen. Det var verken tid eller anledning til å forhandle med X, og forsøkene på å oppnå kontakt med ham gjennom døren

Godkjenning

hadde ikke lyktes. D meddelte sine observasjoner og taktiske beslutninger på samband og til de øvrige mannskapene på stedet, og ingen ga uttrykk for at oppdraget skulle løses på annet vis.

Det legges til grunn at de tre andre tjenestepersonene stod bakenfor D på trappeavsatsen da han slo inn døren. D var klar over at A hadde trukket pistolen og siktet mot døren, og at E bar skjoldet og holdt pepperspray klar. D hadde ikke på forhånd gitt direkte føringer for å sikte mot døren med pistol. Han har vist til at polititaktikken er dynamisk, og at situasjonen sammen med den enkelte tjenestepersons observasjoner, vil være avgjørende for hvilken tilnærming som er hensiktsmessig.

Spesialenheten legger til grunn at politiets plan for oppgavefordeling og eventuelle bruk av maktmidler, herunder skytevåpen, samt selve oppstillingen utenfor døren til Xs leilighet, samsvarte med de anbefalinger som følger av Politihøgskolens «Emnehefte i polititaktikk» for å gi innsatspersonellet best mulig forutsetning for god oppdragsløsning. I emneheftet fremgår det at det i enkelte oppdrag vil være nødvendig å fravike taktikken som beskrives i dette heftet for å oppnå best mulig oppdragsløsning. I pkt. 5.2.1 er det beskrevet gjeldende polititaktikk for denne type situasjoner og hvordan de bør håndteres. Opplysningene i saken underbygger at tjenestemennene kunne legge til grunn at X hørte at det var væpnet politi på utsiden av døra som ønsket at han skulle komme ut frivillig, før døra ble slått inn. Spesialenheten legger til grunn at D, etter å ha slått inn døren, plasserte seg inn mot veggen i trappen med tanke på at han ikke skulle bli sett dersom en person eventuelt skulle komme ut av leiligheten. Han hadde også en rolle for å pågripe/ta kontroll dersom det kom personer ut av rommet. Spesialenheten legger til grunn at D ikke oppfattet at X kom ut i dørpartiet før skuddene ble avfyrt.

Med henvisning til ovenstående, er det ingen holdepunkter for at D som aksjonsleder begikk en tjenestefeil da han besluttet at politiet skulle ta oppstilling utenfor døren for å ta seg inn i leiligheten til X med makt, etter at X hadde satt leiligheten sin i brann og hadde unnlatt å etterkomme politiets pålegg om å komme ut. Etterforskningsresultatet taler etter dette med særlig styrke mot at D opptrådte straffbart i forbindelse med planleggingen og utførelsen av oppdraget han var satt til å lede. Saken henlegges derfor for ham etter § 172 som intet straffbart forhold anses bevist.

7.5. Politibetjentene C og E

Sett i lys av Spesialenhetens vurdering av Ds tjenesteutførelse, finner Spesialenheten heller ikke holdepunkter for at C og E begikk straffbare tjenestefeil ved sin delaktighet i tjenesteoppdraget.

For så vidt gjelder Es bruk av pepperspray, bemerkes at pepperspray kan benyttes i faresituasjoner eller når en tjenestehandling ellers ikke kan gjennomføres uten at tjenesteperson eller andre personer utsettes for fare eller skade, når bruken fremstår som nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig, og når lempeligere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige eller forgesves har vært forsøkt. Det vises til Politidirektoratets rundskriv 2017/010.

Spesialenheten legger til grunn at E observerte at X hadde en kniv i hånden, og at han oppfattet situasjonen slik at X ville angripe tjenestepersonene og at de alle var i livsfare på grunn av den korte avstanden. E sprayet

Godkjenning

pepperspray mot X da han så kniven, og han fortsatte å spraye så lenge X var oppreist. Etter omstendighetene vurderer Spesialenheten at bruken av pepperspray var lovlig.

Etterforskningsresultatet taler etter dette med særlig styrke mot at C og E opptrådte straffbart i forbindelse med utførelsen av oppdraget de deltok i. Saken henlegges derfor for begge to etter § 172 som intet straffbart forhold anses bevist.

7.6. Politibetjent A

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningsresultatet til grunn som bevist utover rimelig tvil at politibetjent A med sin HK pistol, modell P30L, kaliber 9 mm Parabellum, på kort avstand avfyrte tre skudd i rask rekkefølge mot X. A har forklart at han skjøt mot overkroppen for å treffe og stanse X. Alle skuddene traff i overkroppen, og X døde senere samme natt som følge av skuddskadene. Spørsmålet om mulig straffansvar må derfor ta utgangspunkt i straffeloven § 275 om drap.

Både de objektive og subjektive vilkår i straffeloven § 275 anses å være oppfylt. A skjøt bevisst totalt tre skudd med sin tjenestepistol, som alle traff X i overkroppen. Dødelig utgang var på denne bakgrunn sikker eller mest sannsynlig.

På bakgrunn av etterforskningen legger imidlertid Spesialenheten til grunn som bevist at politibetjent As bruk av skytevåpenet var direkte utløst av at X kom mot ham og de tre andre tjenestepersonene i en målrettet bevegelse med en kniv i den ene hånden. Spørsmålet blir dermed om politibetjent As handling likevel er straffri fordi den tok sikte på å avverge et ulovlig angrep fra X.

Spesialenheten anser på bakgrunn av tidligere praksis og tidligere avgjørelser fra Riksadvokaten at det er riktig at spørsmålet om lovligheten av politiets opptreden vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge.

En handling som i utgangspunktet rammes av en av straffelovens bestemmelser, kan være lovlig dersom det foreligger en nødvergesituasjon og de øvrige vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 18. Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal være lovlig:

- For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettsstridig angrep
- For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig
- Endelig må nødvergehandlingen ikke åpenbart gå utover hva som er forsvarlig

Forsvarlighetskravet gir anvisning på en helhetsvurdering der sentrale momenter er hvor farlig angrepet er, hva slags interesse angrepet krenker og angriperens skyld. Det følger av dette blant annet at dersom angrepet kan avverges med mindre kraftige midler eller på annen måte, må en nøye seg med det.

Ved vurderingen av om vilkårene for nødverge er til stede, er det naturlig å se hen til det rettslige rammeverket som gjelder for politiets tjenesteutøvelse.

Hvordan polititjenesten skal utføres og hvordan makt kan brukes er regulert i politiloven § 6 og politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2. Etter politiloven § 6 fjerde ledd kan politiet bruke

Godkjenning

makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Av politiloven § 6 andre ledd fremgår at de midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

De nærmere vilkårene for politiets bruk av skytevåpen er angitt i våpeninstruksen § 4-2 (fremgangsmåte for bruk av våpen) og § 4-3 (vilkår for bruk av skytevåpen). Etter våpeninstruksen § 4-2 første ledd skal politiet, «når omstendighetene tillater det» før det gjøres bruk av våpen, tilkjennegi at de handler i egenskap av politi, oppfordre gjerningspersonen til å etterkomme gitte pålegg og tydelig advare om at våpen vil bli brukt for å gjennomføre pålegget. Videre skal farer og ulemper for utenforstående vurderes. Etter bestemmelsens andre ledd skal politiet, hvis det er tid og taktisk forsvarlig, først avfyrte varselskudd.

Våpeninstruksen § 4-3 første ledd slår fast at skytevåpen bare skal brukes når det er «absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjøves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem». Av første ledd bokstav a) følger det at skytevåpen på ovennevnte vilkår kan brukes i situasjoner hvor «tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av skytevåpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade».

Ved bruk av skytevåpen har politiet i tillegg en plikt til å sørge for at skadevirkningene begrenses mest mulig, jf. våpeninstruksen § 4-1 tredje ledd. Dette kan ha betydning for hvor skudd rettes. Det vises her til Tor-Geir Myhrer, Som siste utvei - rettslige rammer for politiets bruk av skytevåpen (2005), side 94 flg.:

«Tilsiktet treffpunkt må tilpasses det som er nødvendig for å avverge den aktuelle fare, og vil naturlig nok påvirkes av hvorvidt formålet er å uskadeliggjøre, stanse eller skremme. I det en gjerne benevner som "nødvergesituasjoner" og hvor hjemmelen for å bruke skytevåpen er våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a (videreføring i våpeninstruksen § 4-3 første ledd bokstav a), vil situasjonen som regel kreve at gjerningsmannen umiddelbart settes ut av spill slik at han eller hun hindres fra å gjøre alvor av sin trussel om alvorlig voldsanvendelse. Normalt vil det kreves at skuddet rettes mot kroppen».

Siden nødvergebestemmelsen ifølge Høyesterett i Rt. 2007 s. 1172 avsnitt 35 går noe lenger enn politiloven § 6 i hva som kan anses som lovlig opptreden fra politiets side, bemerker Spesialenheten at selv om mistenkte skulle ha handlet i strid med ovennevnte regelverk om politiets opptreden i tjenesten, vil ikke det automatisk medføre at vilkårene for nødverge ikke er til stede. Samtidig vil prinsippene i politiloven § 6 (og våpeninstruksen) være sentral i vurderingen av om nødvergehandlingen var nødvendig og forsvarlig, jf. Rt. 2007 side 1172 avsnitt 40.

Den strafferettslige bedømmelsen av forholdet må bygge på de strafferettslige bevisvurderingsprinsippene. Disse gjelder generelt i strafferetten og ikke bare for politiet. Det er mistenktes bedømmelse av den faktiske situasjonen som skal legges til grunn ved vurderingen av om vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 25. Det gjelder både ved vurderingen av om det forelå et rettsstridig angrep og ved vurderingen av om forsvarshandlingen var nødvendig og forsvarlig. Ved vurderingen av hvordan mistenkte oppfattet den faktiske situasjonen skal rimelig tvil komme den mistenkte til gode.

Godkjenning

Når det gjelder etterfølgende rettslige vurderinger av om polititjenestepersoners tjenestehandlinger er lovlige etter nødvergebestemmelsen og/eller etter politiloven § 6 med tilhørende regelverk, har Høyesterett i flere avgjørelser påpekt at disse må ses i lys av situasjonen tjenestepersonen(e) befant seg i på handlingstidspunktet. Det er uttalt at politiets vurderinger må skje der og da og at de «må levnes politiet en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid». Videre at det «i noen grad må gis rom for feilvurderinger uten at det derved kan konstateres at vedkommende tjenestemann har gjort seg skyldig i noe straffbart». Det vises her til Rt. 2007 side 1172 avsnitt 35 og 36, med videre henvisninger til Rt. 1995 side 661 og Rt. 2003 side 948.

Etter en samlet vurdering av sakens bevis vurderer Spesialenheten at det ikke er bevismessig grunnlag for at politibetjent A begikk en straffbar tjenestehandling da han skjøt mot X. Situasjonen var foranlediget av at X hadde antent brann inne i leiligheten, og at det av hensyn til liv og helse derfor var påtrengende nødvendig å få adgang til boenheten og få kontroll på X.

Det er ved vurderingen tatt utgangspunkt i As forklaring om at han skjøt for å avverge det han oppfattet som et umiddelbart forestående angrep på ham selv og kollegene. Hans forklaring om faren han opplevde at han og kollegene befant seg i da X kom mot dem med kniven, underbygges av forklaringene til E og C. D, som sto utsatt og ubevæpnet til i trappen oppfattet ikke faresituasjonen som brått oppsto. De tre førstnevnte tjenestepersonene har alle forklart at de fryktet at X skulle ramme dem med kniven, og at de opplevde at det var umiddelbar fare for at de skulle bli alvorlig skadet eller dø om han rakk å bruke kniven mot dem.

Kripós' undersøkelser og gjennomgangen fra rekonstruksjonen om avstanden mellom munningen på våpenet og Xs overkropp, underbygger også As forklaring om hvordan han oppfattet faresituasjonen. Spesialenheten vurderer at det ikke var tvil om at X med kniven, på så kort avstand, objektivt sett, utgjorde en alvorlig trussel og kunne påføre tjenestepersonene alvorlig og livstruende skade. Om A lovlig kunne løsne skudd i situasjonen beror etter dette på om handlingen var nødvendig for å avverge angrepet, og om den ikke åpenbart gikk utover hva som var forsvarlig.

Sentralt i nødvendighetsvurderingen er hvilke handlingsalternativer A hadde. Ut fra etterforskningsresultatet vurderer Spesialenheten at det forelå flere omstendigheter som tilsa at handlingsrommet var svært begrenset. For det første sto A og kollegene overfor en umiddelbar og alvorlig trussel om å bli angrepet med kniv. Avstanden mellom X og tjenestepersonene var svært liten, og A måtte reagere raskt for å avverge at X skulle rekke fram og bruke kniven mot dem. Han hadde dermed svært begrenset tid til å reagere. Spesialenheten finner ikke at lempeligere maktmidler, for eksempel teleskopbatong, ville være egnet til å avverge angrepet. X fremsto i sin psykiske tilstand ikke som kontaktbar. Tjenestepersonenes mulighet for å trekke seg tilbake var dessuten svært begrenset fordi de befant seg i en trang trappeoppgang. Det vektlegges også at lokalet var mørklagt og det sprutet vann fra slukkeanlegget, og mannskapene hadde ikke kontroll på de andre personene som befant seg i bygningen, og som også kunne komme i en utsatt posisjon. Det var dermed etter Spesialenhetens vurdering behov for umiddelbart å stanse det pågående angrepet og forhindre X i å kunne bruke kniven mot polititjenestepersonene. I og med at handlingen ikke kunne vært avverget ved lempeligere midler, er lovens vilkår om at nødvergehandlingen må være nødvendig for å

Godkjenning

avverge angrepet oppfylt. Selv om det ikke har hatt noen avgjørende betydning for vurderingen, konstateres det at peppersprøyen ikke hadde noen merkbar effekt på X.

Ved vurderingen av handlingens forsvarlighet, har Spesialenheten særlig lagt vekt på at A hadde grunn til å tro at han og kollegene befant seg i en akutt trusselsituasjon. Han oppfattet at X var i angrepsmodus fra første stund etter at han viste seg i inngangspartiet til leiligheten hans, ved at han målrettet beveget mot politiet med kniven i hånden.

Hendelsesforløpet har vist at det kun gikk få sekunder fra døren til Xs leilighet ble åpnet til A avfyrte skuddene. Tatt i betraktning den korte avstanden mellom A og X da skuddene ble avfyrt, og den umiddelbare trusselen X da utgjorde, vurderer Spesialenheten at A ikke kan klandres for å ha rettet våpenet mot Xs overkropp. Av hensyn til tjenestepersonenes sikkerhet og i lys av det A oppfattet å være Xs vilje til å angripe, var det verken tid til eller forsvarlig først å anrope/advare og avfyre varselskudd. Ut fra den korte avstanden til angriperen ville det også medført atskillig risiko for tjenestepersonene om A hadde siktet på mindre vitale kroppsdeler og bommet, eller om treff der ikke hadde hatt ønsket effekt. Etter dette har Spesialenheten konkludert med at A opptrådte forsvarlig da han rettet skuddene mot Xs overkropp.

Både forklaringene, lydopptaket og den korte avstanden mellom våpenet og X, underbygger at skuddene ble avfyrt i rask rekkefølge. A har forklart at han skjøt inntil han observerte effekt av skuddene. Etterforskningsresultatet bekrefter at A ikke avfyrte skudd etter at han observerte at X ga tegn til å stanse/falle og den umiddelbare faren dermed var opphørt. A gikk derfor ikke lenger i forsvarshandlingen enn hva som var nødvendig for å avverge angrepet, selv om det ble avfyrt til sammen tre skudd.

Spesialenheten har etter dette kommet til at politibetjent A handlet i nødverge og således lovlig da han løsnet skudd mot X. Bruken av skytevåpen var også innenfor rammene oppstilt i politiloven § 6 og våpeninstruksen § 4-3.

Det følger av straffeloven § 25 andre ledd at handlingen kan straffes om utøveren har vært uaktsom med hensyn til sin vurdering av den faktiske situasjonen, og at uaktsomt lovbrudd er straffbart. Med henvisning til vurderingene ovenfor bemerker Spesialenheten at det heller ikke er bevismessig grunnlag i saken for at politibetjent A kan bebreides for sin oppfatning av situasjonen eller for vurderingen av at nødvergehandlingen var nødvendig og forsvarlig. Det er dermed heller ikke grunnlag for straff for overtredelse av straffeloven § 281, for ved uaktsomhet å ha forvoldt en annens død.

Spesialenheten bemerker også at våpeninstruksen § 4-2 annet ledd bokstav b) anviser at politiet ved bruk av skytevåpen «så langt det er mulig» skal ha slik kontroll med omgivelsene at ikke tredjeperson blir skadet. Spesialenheten legger til grunn at skuddene var kontrollerte og at ingen andre personer enn X ble utsatt for fare som følge av avfiring av skuddene. Saken er derfor avgrenset mot straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen.

Heller ikke i forhold til As tjenesteutførelse for øvrig har det fremkommet holdepunkter for at han begikk straffbare tjenestefeil.

Godkjenning

Siden etterforsningsresultatet etter dette med styrke viser at det ikke har skjedd en straffbar handling, henlegges saken for A som intet straffbart forhold anses bevist.

8. Administrativ vurdering

Spesialenheten finner at saken er egnet for administrativ gjennomgang/evaluering både i politidistriktet og Politidirektoratet med sikte på mulig erfaringslæring. Vi har den senere tid oversendt flere saker av denne karakter til både politidistrikt og Politidirektoratet.

Problemstillingen er som nevnt innledningsvis hvordan politiet skal forholde seg til personer som er psykisk syke og potensielt kan være til fare for seg selv og andre. Denne saken skiller seg noe fra de saker som vi i det siste har oversendt, fordi det i dette tilfellet var stiftet brann som åpenbart kunne ha fare- og skadepotensiale for andre. Saken vil likevel være nyttig som grunnlag for erfaringslæring – ikke minst nasjonalt – der alle sakene ses på samlet. Fellesnevneren er politiets bistand til helsevesenet, innhenting av opplysninger om vedkommende det bes om bistand til og behovet for øyeblikkelig politiinnsats. Det understrekes at alle disse sakene er forskjellige. I den aktuelle saken nå er det altså ikke grunnlag for å kritisere tjenstepersonenes planlegging og gjennomføring av oppdraget. Saken utviklet seg raskt på grunn av brannstiftelsen og det var derfor behov for øyeblikkelig innsats. Alle sakene har likevel et læringspotensiale, og den administrative gjennomgang bør ta utgangspunkt i dette.

Spesialenheten peker likevel på en omstendighet etterforskingen har avdekket, nemlig om det skal gis bevæpningsbeslutning med pistol i de tilfeller politiet allerede er bevæpnet med pistol (midlertidig nasjonal bevæpning). Spesialenheten har ikke bestemte oppfatninger om hva som er riktig eller galt i disse tilfellene, men anbefaler at prosedyrene for bevæpning blir like nasjonalt, slik direktoratet synes å gi anvisning om i ovennevnte brev.

9. Vedtak

Straffeforfølgningen mot B, D, C og E for mulig overtredelse av straffeloven § 172 henlegges som intet straffbart forhold anses bevist.

Straffeforfølgningen mot A for mulig overtredelse av straffeloven § 275 og § 172 henlegges som intet straffbart forhold anses bevist.

Xs etterlatte v/bistandsadvokat X3 underrettes om vedtaket.

B, D, C, E og A, samt advokat Y og advokat Z underrettes om vedtaket.

I medhold av påtaleinstruksen § 34-7 andre ledd, oversendes vedtaket til Vest politidistrikt og Politidirektoratet for administrativ vurdering. Gjenpart av anonymisert vedtak oversendes også til Politihøgskolen til orientering.

Godkjenning

På grunn av den offentlige interessen saken er gjenstand for, vil avgjørelsen bli gjort tilgjengelig for pressen og offentligheten for øvrig så snart Spesialenheten har mottatt en bekreftelse om at sakens parter er kjent med vedtaket. Avgjørelsen vil for pressen og andre være anonymisert. I tillegg vil enkelte opplysninger knyttet til avdøde være sladdet.

Saken er avgjort med delegert påtalekompetanse fra Sjefen for Spesialenheten, jf. påtaleinstruksen § 34-3 annet ledd, jf. første ledd.

Saksbehandler er juridisk rådgiver Mona Skaaden-Bjerke.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 8. september 2021

Godkjenning